

ט' חשוון תשע"ו, 22.10.2015

גיליון מס' 480

פרשת לך לך

אור כשדים – בין ספק ואמונה

מאת ד"ר זאב קיציס, מעלה גלבוע

לפתע זרח אברהם והופיע. "לך לך", קורא לו א-לוהיו, ומבטיח לו ארץ וברכה. מדוע נבחר אברהם? במקראות לא מופיעה סיבה ברורה לכך. האם גם אברהם "מצא חן" בעיני אלוקיו, כמו נוח? ואם כן, מדוע אין הדבר נכתב?

כבר במדרש נכרכה שאלת הבחירה באברהם בקושייה נוספת בביוגרפיה של אבינו הראשון – מה חיפש אברהם באור כשדים? מכמה מן המקראות משמע שבאור כשדים, הרחק בדרומה של בבל, בארצם הרחוקה של בני חם, נולד אברהם. משם עלה תרח עם משפחתו לחרן (בראשית יא, כט), שם מת הרן על פני אביו (שם, כח), ומשם "הוצא" אברהם, כפי שאומר לו השם: "אֲנִי ה' אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֹר כְּשָׁדִים" (טו, ז). מקורות אלו אינם מתיישבים עם כמה עובדות בסיסיות – אברהם הוא מבני שם, ומה לו בארצם של בני חם. בנוסף לכך, חרן היא המוזכרת כ"מולדתו" של אברהם. כך בפרשתנו, זו ה"מולדתך" ממנה יוצא אברהם אל ארץ כנען, וכך גם בדבריו של אברהם השולח את עבדו להביא אישה לבנו "מארצו ומולדתו", כלומר מהעיר חרן שב"ארם נהריים" - זו ארץ בני שם שמצפון לארץ כנען (כד, י).

בשל סתירה זו שבין המקראות מציע מדרש רבה כי "אור כשדים" אינו שם מקום, אלא כותרתו של אירוע חשוב, ממנו "יצא" אברהם. זהו כמובן המקור לסיפור על ההשלכה לכבשן האש, אליו הושלך אברהם על ידי המלך נמרוד. ה"אור", מפרש המדרש ובעקבותיו רש"י ופרשנים רבים נוספים, הוא אשו של הכבשן. אש זו שרפה את הרן, אחי אברהם, שלא האמין במידה מספקת, ולכן נשרף "בְּאֶרֶץ מוֹלְדָתוֹ בְּאֹר כְּשָׁדִים", כלומר בכבשן האש שבארץ מולדתם, חרן (בראשית רבה, פר' לח).

בהסבר זה פותר המדרש גם את הקושייה בה פתחנו. אור כשדים הוא המבחן בו עמד אברהם בגבורה, ובשל כך מובנת הסיבה לבחירה דווקא בו.

השאלה הנותרת היא, מדוע לא טרחה התורה עצמה לספר זאת, עד שנדרש מן המדרש להסביר ו"להשלים" את הפער. הרמב"ן נדרש לשאלה זו, ומציע כי נס כבשן האש לא נכתב, כי אלו שחוו את הנס לא ראו בכך הוכחה ניצחת לכוחו של א-לוהי אברהם, אלא היו "חולקים על דעתו, והיו חושבים בנסו שהוא מעשה כשפים, כעניין משה רבינו עם המצרים בתחילת מעשיו. ומפני זה לא הזכיר עוד הכתוב הנס

הזה כי היה צריך להזכיר דברי החולקים עליו כאשר הזכיר דברי חרטומי מצרים". במלים אחרות – הנס היה נתון לוויכוח, ועובדי האלילים שבמקום ראו בו כישוף בלבד, והכתוב לא רצה להזכיר את הוויכוח, ובכך לתת מקום לטענתם הכוזבת.

אסכם ואומר, כי על פי דברי הרמב"ן מבחנו של אברהם הוא מבחן כפול: תחילה עליו להאמין בא-לוהיו עד כדי מסירות נפש, אולם בכך לא הסתיים המבחן. שלב נוסף הוא ההליכה אחר נס שאין להוכיחו, נס שרק אברהם פירשו ככזה, ואילו הסביבה ראתה בו "כישוף" או מקרה, שאינו מעיד דבר על א-לוהי נפשו של אברהם. המאמין נלחם על פירושו למציאות, אף בלי שום הוכחה חיצונית נוספת.

סיפור חסידי מספר על חסיד שהלך אל בית הכנסת בהושענא רבא וענפי ההושענות בידו. לפתע נעמד מולו אדם ושאלו "מה אלו הענפים?" החסיד הסביר: "הושענות", אך האיש התעקש: "לא, אלו ענפים!" לסוף נמלט החסיד מן הוויכוח והלך אל רבו. הרבי הסביר לו כי זהו השטן שהתגרה בו. בפעולת האמונה על החסיד להתעקש, כי על אף שאלו "ענפים" הריהם עבורו "הושענות". זוהי אמונה בעולם, שאפשר לקרוא לו "פוסט-מודרני". בתוכו עלינו להתעקש על הסיפור שלנו. לא לוותר, וללכת בו באומץ.

בברכת חברים,

זאב קיציס.

זאב קיציס, גר במעלה גלבוע, מלמד חסידות בישיבת הקיבוץ הדתי שבמעלה גלבוע ובאוניברסיטת בר אילן, וחוקר (אובססיבי) של הניגון והסיפור החסידי.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום unsubscribe בעזרת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בעזרת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il